

I.С. СЕГЕДА

*Іван Сергійович Сегеда, аспірант Київського університету права НАН України**

ORCID: 0000-0002-9243-5989

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В АЛЖИРІ

Постановка проблеми. У контексті глобалізації та активізації міжнародних контактів відбувається переорієнтація зовнішньоекономічних відносин України, а тому актуальним є пошук можливостей виходу на нові ринки. Незважаючи на те, що держави арабського світу вважалися традиційним ринком для країн СРСР (згодом – СНД), нині виникла потреба напрацювання нових підходів та стратегій в умовах жорсткої конкуренції та технологічного прогресу. Аналізом юридичних форм підприємництва в Алжирській Народній Демократичній Республіці (далі – АНДР) можуть скористатися представники українських бізнесових кіл, які заінтересовані у співпраці з Алжиром.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правового регулювання діяльності підприємницьких товариств в Алжирі приділяли увагу такі іноземні науковці, як: М. Трарі Тані¹, А. Бакірат², Л. Дердер³, А. Заруаті⁴ та інші. Однак питання організаційно-правових форм підприємництва в Алжирі з точки зору українського бізнесу не висвітлювалося у наукових працях в Україні та СНД.

Мета статті. Автор має на меті проаналізувати сучасні організаційно-правові форми підприємництва в Алжирі, провідні правові документи, згідно з якими ведеться підприємницька діяльність, та сформулювати рекомендації щодо оптимальних варіантів просування українського підприємництва в АНДР.

Виклад основного матеріалу. Правова система Алжиру носить змішаний характер, більшість галузей законодавства засновані на французькій правовій традиції, а питання особистого статусу (шлюб, родина, спадкування) регулюються мусульманським правом. Ще у 1834 р. в Алжирі були прийняті Цивільний і Комерційний кодекси за французьким зразком, а у 1970-ті р. після отримання незалежності від Франції Алжиром була проведена велика робота щодо прийняття національного законодавства, яке поступово замінило старі французькі кодекси⁵.

Вплив французької традиції на підприємницьке право Алжиру відобразився також у запозиченні відповідної юридичної термінології. Правове регулювання підприємницьких товариств було адаптоване до алжирських особливостей, зокрема, у зв'язку зі значним переважанням державного сектору економіки над приватним.

Згідно з чинним Комерційним кодексом Алжирської Народної Демократичної Республіки⁶, правосуб'єктність з моменту реєстрації у Торговому реєстрі мають такі підприємницькі товариства: приватне підприємство з обмеженою відповідальністю (далі – ППОВ), товариство з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ), акціонерне товариство (далі – АТ), повне товариство (далі – ПТ), просте командитне товариство (далі – ПКТ), командитне акціонерне товариство (далі – КАТ), група підприємств (далі – ГП).

Не мають правосуб'єктності згідно з алжирським законодавством товариства: просте товариство (існує лише щодо третіх сторін), фактичне товариство (не передбачене Комерційним кодексом Алжиру і не допускається алжирським законодавством)⁶. Тимчасові групи підприємств (далі – ТГП) також не мають правосуб'єктності, проте цивільна правоздатність та дієздатність учасників ТГП регулюється Декретом Президента № 12-23 від 18 січня 2012 року⁷.

Іноземні товариства в Алжирі можуть мати такий самий обсяг прав, який вони мають у своїх країнах, якщо це не суперечить імперативним нормам та публічному порядку АНДР. Згідно зі ст. 10 Цивільного кодексу АНДР, юридичні особи, що здійснюють діяльність в Алжирі, підлягають регулюванню алжирським законодавством⁸.

На відміну від французького права, в Алжирі іноземна інвестиція може бути реалізованою лише шляхом партнерства, у якому національний резидент(и) (фізична або юридична особа) володіє щонайменше 51 % статутного капіталу. Зазначену умову було запроваджено в АНДР Ордонансом № 09-01 від 22 липня 2009 р. щодо додаткового закону про держбюджет на 2009 рік⁹.

Зважаючи на те, що зазначена вимога законодавства негативно вплинула на залучення інвестицій, а також у контексті сучасних політичних змін в Алжирі, існує імовірність скасування цієї норми у майбутньому¹⁰. Зараз Уряд Алжиру розглядає проект закону про держбюджет на 2020 р., згідно з яким вищезазначена умова може бути скасована для нестратегічних секторів економіки вже з січня 2020 року.

Щодо назви товариств, то кожне має право вільно її обрати. Не може бути обрано корпоративну назву, яка вже зареєстрована у Торговому реєстрі. Свідоцтво про резервацію назви підприємства видається Торго-

вим реєстром та залишається чинним не більше шести місяців до моменту реєстрації товариства. При виборі назви необхідно обов'язково вказувати форму товариства¹¹.

Грошові внески учасників товариства можуть бути передані нотаріусу або зараховані на рахунок у фінансових установах. Для нерезидентів Алжиру внески зараховуються на тимчасовий рахунок підприємства в алжирському банку у вільноконвертованій валюті, що перераховується в алжирські динари за офіційним курсом.

Статут товариства має підписуватися учасниками чи їхніми уповноваженими представниками та засвідчуватися нотаріусом. Обов'язковим при створенні товариства є призначення керівника (або керівників) та аудитора, що зазначається у статуті, у протоколі загальних зборів або договорі між учасниками, засвідченому нотаріусом.

Як і у французькому праві, учасники мають право здійснювати внески у статутний капітал товариства в натурі. У цьому випадку на вимогу учасників за рішенням суду призначається один або кілька експертів-оцінювачів внесків у натурі. Оцінка експертів внесків у натурі має додаватися до статуту підприємства. З 2015 р. для товариств було запроваджено можливість здійснення внеску у вигляді спеціальних знань чи послуг (індустріальний внесок).

Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) є найбільш популярною організаційно-правовою формою підприємництва в Алжирі як серед резидентів, так і нерезидентів. ТОВ регулюється ст. ст. 564–591 Комерційного кодексу АНДР⁵. Учасники ТОВ несуть відповідальність за збитки пропорційно своїм внескам.

Комерційний кодекс Алжиру⁵, як і Комерційний кодекс Франції¹², обмежує максимальну кількість учасників ТОВ, тоді як українським законодавством кількість учасників ТОВ не обмежується.

Кількість учасників ТОВ в Алжирі не може бути більше п'ятдесяти. Якщо товариство включає понад п'ятдесят учасників, воно має бути протягом одного року трансформоване в акціонерне товариство.

Рішення про трансформування ТОВ в АТ має прийматися більшістю учасників відповідно до статуту на загальних зборах, в рамках яких розглядається звіт експерта. Невиконання цього рішення призведе до ліквідації товариства, якщо протягом зазначеного періоду кількість учасників не зменшиться до п'ятдесяти або менше.

При перетворенні на повне товариство (товариство з необмеженою відповідальністю) потрібна одностайна згода всіх партнерів.

Акції ТОВ вільно передаються у спадок, учасникам або членам сім'ї (батькам, дітям, дружині, чоловікові), якщо статутом не передбачена необхідність затвердження цієї дії рішенням більшості учасників. Відчуження акцій третім особам має пройти процедуру погодження власниками 3/4 статутного капіталу.

Згідно з Ордонансом № 15-20 від 30 грудня 2015 р.¹³ було внесено зміни до Комерційного кодексу Алжиру, відповідно до яких було скасовано вимоги щодо розміру мінімального внеску до статутного капіталу ТОВ. Учасники мають право вільно визначати розмір статутного капіталу та вносити його після реєстрації товариства. Капітал ділиться на частки, номінальна вартість яких фіксується між учасниками. Статутний капітал може вноситися грошовими внесками, натурою або у формі індустріального внеску. Статутний капітал повинен бути внесений щонайменше у розмірі однієї п'ятої від сукупної вартості акцій. Внесення решти статутного капіталу може бути здійснено в один або кілька етапів за рішенням керівника протягом періоду, що не перевищує п'ять років після реєстрації у Торговому реєстрі¹¹. Варто зазначити, що оцінка індустріального внеску та частка у дивідендах підприємства встановлюється у статуті. Індустріальний внесок не входить у структуру статутного капіталу.

ТОВ може бути поглинуте іншим товариством (навіть у процесі ліквідації), або взяти участь у створенні нового товариства шляхом злиття. ТОВ може внести свої активи в існуючі товариства, або брати участь у створенні нових товариств шляхом злиття-розділення¹⁰. ТОВ також може вкладати свої активи в інші підприємства шляхом розділення. Зазначені вище операції можуть здійснюватися між різними формами товариств. Якщо операція передбачає створення нових товариств, кожне з цих товариств має діяти відповідно до правил, пов'язаних з їх організаційно-правовою формою та особливостями внесення змін до їхніх статутів.

Ліквідація ТОВ відбувається після закінчення його статутного терміну або за рішенням учасників. Крім того, товариство може ліквідуватися відповідно до судового рішення.

Приватне підприємство з обмеженою відповідальністю (ППОВ) регулюється Ордонансом № 96-27 від 9 грудня 1996 р. щодо внесення змін до Комерційного кодексу Алжиру (ст. ст. 564–591)¹⁴. Згідно з зазначеним Ордонансом, якщо товариство з обмеженою відповідальністю складається лише з одного учасника, таке товариство називається Приватним підприємством з обмеженою відповідальністю.

У французькому праві також відрізняють товариства з обмеженою відповідальністю, які засновані одним учасником, що не є характерним для українського законодавства.

В Алжирі правові принципи діяльності ППОВ та ТОВ є однаковими, за винятком таких особливостей: а) одна і та ж фізична особа може бути учасником лише одного ППОВ; б) ППОВ не може бути єдиним учасником іншого ППОВ; в) єдиний учасник ППОВ має повноваження загальних зборів та не може делегувати свої повноваження, усі рішення, прийняті замість загальних зборів, заносяться до реєстру; г) учасник затверджує рахунки ППОВ протягом шести місяців після кінця фінансового року; д) єдиний учасник ППОВ може бути керівником підприємства, якщо він є фізичною особою, він також може призначити керівником третю сторону¹⁰.

В Алжирі *Акціонерне товариство (АТ)* регулюється ст. ст. 592–715 (п. 125) Комерційного кодексу. «Акціонерне товариство – це товариство, капітал якого поділений на акції і він формується акціонерами, які

несуть збитки лише відповідно до розміру їхніх внесків»⁵. Капітал АТ можна сформувати також шляхом публічного розміщення акцій.

Комерційний кодекс Алжиру по-різному регулює акціонерні товариства залежно від можливості публічного розміщення акцій. Акціонерні товариства, які не здійснюють публічного розміщення акцій, регулюються схожим чином, як приватні акціонерні товариства (далі – ПрАТ) в українському законодавстві або спрощені акціонерні товариства у французькому праві. Кількість акціонерів у такому акціонерному товаристві в Алжирі не може бути меншою семи. Статутний капітал акціонерного товариства має бути не менше 1 млн алжирських динарів (приблизно 7500 євро)¹⁰.

Регулювання акціонерного товариства в Алжирі, яке здійснює відкрите розміщення акцій, близьке до українського публічного акціонерного товариства (далі – ПАТ) або акціонерного товариства французького права. В Алжирі кількість учасників публічного акціонерного товариства не може бути меншою дев'яти, а статутний капітал повинен становити не менше 5 млн алжирських динарів (приблизно 37600 євро)⁵.

Не менше чверті номінальної вартості акцій необхідно відразу внести у грошовій формі на момент підписки. Решту акціонерного капіталу може бути внесено одним чи кількома платежами, залежно від рішення ради директорів або наглядової ради, протягом максимум п'яти років з моменту реєстрації підприємства в комерційному реєстрі. Внески в натурі повинні бути відразу внесені при випуску відповідних акцій.

Просте командитне товариство (ПКТ) регулюється ст. 563 bis (пп.1-10) Комерційного кодексу Алжиру⁵. Як і у Франції, ця юридична форма майже не використовується в Алжирі та об'єднує підприємців, які несуть відповідальність всіма своїми статками (генеральні партнери) в якості інвесторів з метою отримання значних прибутків та інвесторів (партнери з обмеженою відповідальністю), що мають намір обмежити ризики при розподілі втрат. Генеральні партнери мають статус комерсанта та необмежену солідарну відповідальність. Партнери з обмеженою відповідальністю не мають статусу комерсанта і несуть відповідальність лише в межах розміру своїх внесків. Мінімальна кількість партнерів – два, а саме генеральний партнер та партнер з обмеженою відповідальністю.

Комерційний кодекс Алжиру не встановлює мінімального розміру статутного капіталу. Генеральні партнери мають можливість вносити усі види внесків (в натурі, готівкою, у виді послуг чи спеціальних знань), тоді як партнерам з обмеженою відповідальністю не дозволяється робити внески у виді послуг чи спеціальних знань. Капітал поділено на частки, що можуть відчужуватися за згодою всіх партнерів. У статуті ПКТ може бути встановлено, що частки, які належать партнерам з обмеженою відповідальністю, можуть вільно передаватися між учасниками. Статутом може також обумовлюватися, що частки можуть передаватися третім особам лише за згодою всіх генеральних партнерів та більшості партнерів з обмеженою відповідальністю⁵.

Керівник ПКТ може обиратися як серед генеральних партнерів, так і ззовні товариства. Роль партнера з обмеженою відповідальністю передбачає невтручання в керування товариством. Проте якщо партнер з обмеженою відповідальністю стає керівником ПКТ, він автоматично вважається генеральним партнером і несе повну відповідальність солідарно з іншими генеральними партнерами за всі дії управління товариством.

Партнери з обмеженою відповідальністю можуть здійснювати контроль за керівництвом ПКТ та брати участь у колективних рішеннях, які повинні прийматися відповідно до положень статуту.

Досить часто партнерами з обмеженою відповідальністю стають в результаті трансформації повного товариства у просте командитне товариство, наприклад після смерті одного з партнерів його спадкоємець з певних причин не може набути статусу комерсанта (неповнолітність, професійна діяльність тощо). Оскільки спадкоємець може не бажати нести необмежену відповідальність за борги повного товариства (далі – ПТ), партнери можуть домовитися про трансформацію ПТ у ПКТ, де спадкоємець набуває статусу партнера з обмеженою відповідальністю, а інші стають генеральними партнерами. У цьому випадку партнер з обмеженою відповідальністю несе відповідальність за борги товариства лише у межах розміру внеску, який був ним успадкований¹⁰.

Командитне акціонерне товариство (КАТ) регулюється ст. ст. 715 ter – 715 ter 10 Комерційного кодексу АНДР⁵. Ця форма товариства також походить з французької правової традиції і використовується в Алжирі у тому випадку, коли генеральні партнери та засновники економічних груп бажують забезпечити собі максимально сильне повноваження в керівництві, щоб перешкодити ворожому поглинанню та рейдерству. Оскільки всю повноту влади мають генеральні партнери, незважаючи на те, що більшість капіталу належить партнерам з обмеженою відповідальністю, треті сторони не будуть зацікавлені у можливості викупити командитне акціонерне товариство.

Капітал КАТ складається з акцій. До КАТ входять два типи партнерів. Є один або декілька генеральних партнерів, які мають такі ж повноваження, як учасники повного товариства. Їм дозволяється здійснювати всі види внесків, включаючи внески у виді послуг чи спеціальних знань. Їхні акції не представлені оборотними засобами. Вони автоматично мають статус комерсанта і несуть персональну та солідарну необмежену відповідальність за борги товариства.

Другий тип – це партнери з обмеженою відповідальністю, кількість яких не може бути меншою трьох. Вони мають такий самий статус, як учасники акціонерного товариства (АТ). Їхні акції можуть бути внесені коштами або в натурі. Вони не мають статусу комерсанта, і їхня відповідальність обмежується розміром внесків. Акції партнерів з обмеженою відповідальністю можуть вільно продаватися, а їхній режим ідентичний режиму акцій, що випускаються акціонерним товариством. Існує можливість передбачити у статуті положення про необхідність погодження продажу акцій з іншими акціонерами. До КАТ, як і до АТ, застосовується те ж саме регулювання стосовно розміру мінімального капіталу та публічного розміщення акцій¹⁰.

Для керівництва КАТ не вимагається мати структуровані корпоративні органи. Один або декілька керівників обираються з-поміж генеральних партнерів або серед третіх сторін. Якщо інше не встановлено статутом, керівник або керівники призначаються звичайними загальними зборами за згодою всіх генеральних партнерів. Як правило, керівник звільняється відповідно до умов, передбачених статутом. Крім того, партнери з обмеженою відповідальністю мають можливість погодитися залишити керівника без можливості відкликання. Генеральні партнери не беруть участі у загальних зборах, за винятком тих випадків, коли вони володіють акціями на додаток до своїх партнерських акцій. Надзвичайні загальні збори не мають повноважень змінювати статут без одностайної згоди генеральних партнерів, якщо інше не встановлено у статуті. Генеральні партнери не беруть участь у роботі наглядової ради, яка складається із щонайменше трьох акціонерів. Наглядова рада призначається звичайними загальними зборами за умови, що її метою є забезпечення постійного контролю над керівництвом підприємства.

Просте товариство регулюється ст. ст. 795 bis 1–795 bis 5 Комерційного кодексу Алжиру⁵. Просте товариство створюється двома або більше фізичними особами, є таємним, не заявленим, кожен партнер несе відповідальність за борги індивідуально. Просте товариство не має статусу юридичної особи та не може бути зареєстрованим у комерційному реєстрі. Просте товариство є таємним та не заявленим, оскільки його учасники не можуть діяти як явні партнери перед третіми особами. Комерційний кодекс АНДР зазначає, що всі загальні положення щодо підприємницьких товариств не застосовуються до простого товариства, зокрема, стосовно доміциліації, юридичної адреси, мети діяльності або формальностей створення.

Кожен партнер простого товариства укладає договори з третіми особами від власного імені та особисто несе відповідальність за борги, навіть якщо розкриває імена партнерів простого товариства третім сторонам без їхньої згоди.

Згідно зі ст. ст. 796–799 bis 4 Комерційного кодексу в Алжирі існує організаційно-правова форма підприємництва під назвою *група* (Г)⁵. Ця форма не популярна в АНДР, проте застосовується підприємствами іноземного права для здійснення своєї діяльності в Алжирі у партнерстві з підприємницькими товариствами алжирського права.

Дві або більше юридичних осіб можуть створити на обмежений період групу з метою оптимізації господарської діяльності її учасників. Таким чином, група є своєрідною формою співпраці між існуючими товариствами, які зберігають свою юридичну незалежність.

На відміну від алжирського права, у Франції в аналогічні групи економічних інтересів¹² можуть об'єднуватися як юридичні, так і фізичні особи. Спільним є те, що у правових системах обох держав групи володіють правосуб'єктністю.

В Алжирі, як і у Франції, метою групи є не отримання прибутку, а сприяння економічній діяльності її учасників. Проте якщо в результаті діяльності групи було отримано прибуток, його потрібно розподілити між її учасниками. Група самостійно не може генерувати прибуток. З податкової точки зору, група вважається прозорою. Це означає, що учасники оподатковуються окремо від групи відповідно до їхньої частки від обороту чи прибутку.

Група отримує статус юридичної особи з моменту її реєстрації в Комерційному реєстрі АНДР. Група базується на принципі договірної свободи, а обов'язкові положення законодавства щодо підприємницьких товариств не застосовуються. Установчий договір визначає спосіб організації групи та умови прийняття рішень.

Рішення в рамках групи приймаються зборами її учасників, які призначають керівників, визначають їхні повноваження та умови звільнення. Крім того, договір встановлює порядок контролю за керівниками групи і рахунками, може передбачати підстави ліквідації групи через її неефективність, банкрутство учасника або заборону здійснювати керівництво юридичній особі, яка входить у групу¹⁰.

Згідно зі ст. ст. 797–798 Комерційного кодексу АНДР, договір про створення групи повинен містити такі елементи: «1 – назва групи, 2 – назва підприємства, його мета, форма, юридична адреса або адреса головного офісу, і, якщо необхідно, реєстраційний номер у торговому реєстрі кожного учасника групи, 3 – тривалість, на яку створена група, 4 – мета групи, 5 – адреса офісу групи... Контракт про створення групи повинен містити також: 1 – умови прийняття нових учасників та їх виключення, 2 – повноваження зборів учасників групи, 3 – умови контролю над керівництвом, 4 – умови розпуску групи та ліквідації»⁵.

Учасники групи не зобов'язані робити внески. У цьому випадку група не матиме статутного капіталу. Права її членів не можуть бути представлені оборотними цінними паперами.

Група діє як товариство, а учасники солідарно несуть відповідальність за її борги. Це означає, що будь-який кредитор після звернення до групи з вимогою повернення боргу має право звертатися з таким самим клопотанням до будь-якого учасника групи, якщо борг не було повернуто.

У відносинах з третіми особами керівник групи може створювати будь-які зобов'язання для групи, що відповідають меті її створення. Якщо у контракті про створення групи або рішенням загальних зборів визначено обмеження повноважень керівника групи, то у відносинах з третіми сторонами вони не застосовуються¹⁰.

В Алжирі група часто використовується іноземними товариствами, які об'єднуються з іншими товариствами алжирського чи іноземного права, щоб перемогти у тендерах для виконання проектів в Алжирі. Такі тендери проходять згідно з правилами державних закупівель¹⁵.

Товариство іноземного права, яке реалізовує контракт в Алжирі шляхом створення групи, не може заявляти про свою присутність лише на підставі контракту групи. Товариство іноземного права має бути зареєст-

роване в Алжирі відповідно до законодавства (наприклад, створити нове товариство алжирського права) чи зареєструвати своє постійне представництво. У цьому випадку присутність товариства в Алжирі буде визнаватися алжирськими державними структурами як у юридичному, так і у фіскальному сенсі¹⁰.

Групи слід відрізняти від *тимчасових груп підприємств* (ТГП), які не мають статусу юридичної особи. Ця структура використовується лише тоді, коли два або більше підприємств погоджуються з третьою стороною укласти договір та спільно виконувати конкретний проект. Тому тимчасові групи підприємств не мають юридичної особи та не реєструються у комерційному реєстрі. «Договір про створення тимчасової групи підприємств» відповідає українському терміну «договір про спільну діяльність». Як синонім, у робочому порядку вживається також терміни «консорціум» (consortium) або «joint venture».

В алжирському законодавстві відрізняються поняття «тимчасова група підприємств» (регулюється ст. 59 Указу Президента АНДР № 10-236 від 07 жовтня 2010 р.) 0000-0002-9243-5989¹⁶, «група» (ст. ст. 796–799 Комерційного кодексу АНДР)⁵ та «група замовників» (groupement de commande, ст. 19 Указу Президента АНДР № 10-236 від 07 жовтня 2010 р.)¹³, а тому не можна ототожнювати ці поняття.

Юридичним актом про утворення тимчасової групи підприємств є конвенція або договір. Наслідком укладення такої конвенції не є створення нової юридичної особи. ТГП може створюватися двома чи більше підприємствами, які домовилися спільно взяти участь у тендері або виконати відповідний контракт. Сторони ТГП між собою обирають уповноваженого підрядника, який діятиме від їх імені перед замовником.

В алжирському праві вживається термін конвенція, щоб відрізняти її від статуту, який є установчим актом юридичної особи. У конвенції має бути чітко зазначено про відсутність наміру створення юридичної особи між сторонами тимчасової групи підприємств. Конвенція тимчасової групи підприємств повинна розподілити ризики між кожним учасником та обов'язки перед замовником, визначити частку робіт кожного учасника (що має відповідати фінансовим та технічним можливостям). Відповідальність учасників обмежується контрактними та законними зобов'язаннями, які набуваються після укладення контракту із замовником.

ТГП не може мати ні капіталу, ні власних фондів, ні статуту, ні юридичної адреси. При створенні тимчасової групи підприємств не існує ні внесків сторін, ні поділу прибутків чи втрат. Уповноважений підрядник (юридична чи фізична особа) може діяти від імені групи відповідно до наданих повноважень, зазначених у конвенції (представляти учасників перед замовником, банківською установою тощо). Проте такі дії, як найм персоналу, закупка обладнання, укладення субпідрядних контрактів та ін. можуть здійснюватися лише безпосередньо учасниками ТГП.

Правовий та фіскальний режим *офісу зв'язку* (ОЗ) регулюється Постановою від 9 листопада 2015 р. (далі – Постанова), яка визначає умови та порядок відкриття і функціонування офісів зв'язку¹⁷.

Згідно зі ст. ст. 4 та 9 згаданої вище Постанови, ОЗ не здійснює жодної прибуткової діяльності та не має доходів у країні перебування. Усі операційні витрати, включаючи оплату праці персоналу та пов'язані з цим соціальні й фіскальні збори, а також будь-які інші витрати оплачуються материнською компанією у вільноконвертованих алжирських динарах, що надходять із-за кордону у валюті. Офіс зв'язку повинен здійснювати належний облік витрат.

Акредитація офісу зв'язку видається Міністерством торгівлі терміном на два роки з можливістю поновлення. Для отримання акредитації керівник офісу зв'язку повинен внести депозит у розмірі 30 000 дол. США у комерційному банку в АНДР, відкрити у тому ж банку рахунок у вільноконвертованих алжирських динарах («CEDAC») та внести на цей рахунок суму еквівалентну 5000 дол. США, оплатити у податковій службі реєстраційні виплати у конвертованій валюті суму еквівалентну 1,5 млн алжирських динарів (приблизно 12500 дол. США).

Повноважений представник материнської компанії має підписати зобов'язання виконувати чинне в Алжирі законодавство, зокрема не займатися прямою чи опосередкованою економічною діяльністю на території АНДР та подати перелік документів, що передбачений згаданим наказом¹⁰.

Заявка на поновлення терміну акредитації офісу зв'язку повинна подаватися не пізніше ніж за два місяці до дати закінчення терміну акредитації та супроводжуватися квитанцією про сплату фіскальній службі реєстраційного збору у конвертованій валюті, еквівалентного 1,5 млн алжирських динарів, документом з фіскальної служби про відсутність податкових боргів, нотаріальним договором оренди тощо.

Згідно зі згаданою Постановою, не можуть зареєструвати офіс зв'язку фізичні особи; агентства, філіали, представництва закордонних підприємств; товариства, що здійснюють консалтингову діяльність, за винятком надання послуг, що вважаються дуже важливими для Алжиру; юридичні особи, які здійснюють свою діяльність, що не підлягає реєстрації в комерційному реєстрі¹⁴.

Згідно зі ст. 3 Постанови, «офіси зв'язку займаються вивченням ринку, розвитком контактів, збором інформації, рекламуванням продукції і здійсненням адміністративних процедур для іноземних підприємницьких товариств»¹⁴.

Варто зазначити, що зараз саме для іноземних товариств ця форма вже не настільки актуальна, оскільки Закон №78-02 від 11 лютого 1978 р. щодо монополії держави на зовнішню торгівлю скасовано. Раніше офіс зв'язку був єдиною формою, у якій іноземне товариство могло бути присутнім в Алжирі. Зараз іноземне товариство може обрати зручну форму присутності в АНДР відповідно до чинного законодавства.

Однак іноземні товариства, які продають свою продукцію алжирським імпортерам і мають намір розвивати та просувати свої торгові мережі в Алжирі, можуть мати певну заінтересованість у відкритті офісу зв'язку. Це дозволяє їм бути присутнім в Алжирі, просувати свої послуги та продукцію, здійснюючи при

цьому прями продажі з-за кордону. Переваги цієї форми виражені у зменшенні податкового навантаження (на заробітну плату, складське зберігання, митне оформлення тощо).

Створення *філіалу* вважається інвестицією та підлягає дії Закону № 16-09 від 2016 р. щодо стимулювання інвестицій¹⁸. Іноземні товариства не можуть зареєструвати філіал в Алжирі, тому що філіал, не маючи статусу окремої юридичної особи, не може укласти договір про партнерство з підприємством алжирського права. Адже згідно із зазначеним вище Законом іноземна інвестиція в Алжирі може здійснюватися лише у відсотковому співвідношенні алжирського та іноземного капіталу 51/49¹⁰. Відміна цієї вимоги можлива у близькому майбутньому.

Відповідно до чинного законодавства АНДР, будь-яке підприємницьке товариство алжирського права має можливість відкрити філіал, який підлягає реєстрації у Торговому реєстрі. Реєстрація в Торговому реєстрі дозволяє філіалу здійснювати комерційну діяльність в Алжирі, розвивати клієнтську базу тощо.

Концепція створення *постійного представництва* пов'язана із застосуванням угод про уникнення подвійного оподаткування та правовим регулюванням присутності в Алжирі іноземних підприємств винятково на час виконання ними контракту в АНДР. Між Україною та Алжиром чинна Конвенція між Кабінетом Міністрів України і Урядом Алжирської Народної Демократичної Республіки про уникнення подвійного оподаткування доходів і майна та попередження податкових ухилень від 14 грудня 2002 р. (набрання чинності від 1 липня 2004 р.)¹⁹.

Як і у Франції, Постійне представництво в Алжирі є суб'єктом оподаткування. Товариство іноземного права через своє постійне представництво визнається присутнім в АНДР, а тому набуває певних прав (банківський рахунок, найм персоналу) та обов'язків (сплата податків). Контракт, який виконується в Алжирі і є підставою для реєстрації постійного представництва, має бути зареєстрований у податковій службі. Відповідно, іноземне товариство не може зареєструвати постійне представництво в Алжирі без наявності такого контракту¹⁰.

Застосування цієї юридичної форми дозволяє іноземним товариствам на період контракту здійснювати свою діяльність в Алжирі без значних бюрократичних процедур, а також надає можливість вільної репатріації частини доходу, отриманого від діяльності в Алжирі, у вільноконвертованій валюті. Постійне представництво не здійснює реєстрацію у Торговому реєстрі Алжиру, що може створювати певні труднощі у виконанні ним господарської діяльності. Враховуючи наявність відповідної договірно-правової бази між Україною та АНДР щодо уникнення подвійного оподаткування, ця форма роботи в Алжирі може становити інтерес для українських товариств, які здійснюють свою діяльність у галузі проектування, будівництва та надання інших послуг. Оподаткування постійного представництва здійснюється згідно з роз'ясненням Міністерства фінансів Алжиру, опублікованого на офіційному веб-сайті²⁰. Існує можливість оптимізації сплати податків іноземного товариства завдяки наявності вибору між двома режимами оподаткування (залежно від тривалості та вартості контракту)²¹.

Висновки. Вихід на нові ринки Алжиру може становити інтерес для українського бізнесу. У статті було розглянуто організаційно-правові форми товариств в Алжирі, які можуть бути використані для успішного здійснення підприємницької діяльності.

Алжирське підприємницьке право має багато спільного з французьким законодавством, яке було адаптовано відповідно до місцевих особливостей, де в економіці переважає державний сектор.

На відміну від французького законодавства, зараз в АНДР іноземна інвестиція може бути реалізованою лише шляхом партнерства, у якому національний резидент(и) володіє щонайменше 51 % статутного капіталу. Отже, особа нерезидент не може зареєструвати в АНДР приватне підприємство з обмеженою відповідальністю чи філіал. Проте у близькому майбутньому ця вимога може бути скасована з метою залучення іноземних інвестицій у країну. Такі форми, як акціонерне товариство, повне товариство, просте командитне товариство, командитне акціонерне товариство, просте товариство та офіс зв'язку мають меншу популярність в Алжирі.

У зв'язку з аналізом, викладеним вище, найоптимальнішими організаційно-правовими формами для українських товариств, які бажають здійснювати підприємницьку діяльність в Алжирі, можуть бути: постійне представництво або тимчасова група підприємств (не вимагається наявність мажоритарного алжирського партнера).

Реєстрація постійного представництва можлива лише на термін виконання контракту. Для українських бізнесових кіл при виконанні проектів в АНДР форма постійного представництва дозволяє збереження повноцінного контролю над бізнесовими процесами. Існує можливість оптимізації сплати податків іноземного товариства завдяки наявності вибору між двома режимами оподаткування (залежно від тривалості та вартості контракту). Крім того, Україна та Алжир уклали відповідну Конвенцію про уникнення подвійного оподаткування, яка регулює питання стягнення податків з осіб, які здійснюють підприємницьку діяльність на території договірних держав.

Для здійснення інвестицій на тривалий термін оптимальним для українського бізнесу буде реєстрація товариства з обмеженою відповідальністю або групи. У цьому випадку необхідно мати надійного алжирського партнера (партнерів), який володіє не менше 51 % статутного капіталу. Така вимога алжирського законодавства створює певні ризики для іноземних інвесторів, проте вона може бути скасованою для нестратегічних секторів економіки у 2020 році. Зазначена організаційно-правова форма дозволяє користуватися усіма правами товариства алжирського права, зокрема, щодо купівлі нерухомості, здійснення імпорту та дистрибуції, участі у національних тендерах.

- ¹ Trari Tani M., Pissoort W., Saeuens P. *Droit commercial international*. Alger: Berti Editions, 2007. 287 c.
- ² تاريخي قايابل رداقل ادبع / يراجتلا نون اقل ا يدابم .ع تاريخي قايابل . ص 151 – 2011. عي عماجلا تاوعوب طملا ناويدي :ريازجلا –
- ³ Derder L., Morel-Journal C., Zouaimia R. *Mini-encyclopédie de droit algérien*. Alger: Berti Editions, 2009. 544 c.
- ⁴ بيطل ا الموعو املع ع يريازجلا صاخلا يلودلا نون اقل ا بيطل ا يتورز . ص 304 – 2010. ريازجلا عماج :ريازجلا –
- ⁵ Code de commerce. *Journal Officiel de la République Algérienne Démocratique et Populaire*. 2007. URL: <http://www.joradp.dz/TRV/FCom.pdf>
- ⁶ Belloula T. *Droit des sociétés*. Alger: Berti Editions, 2017. 269 p.
- ⁷ Décret présidentiel n° 12–23 du 18 Janvier 2012 modifiant et complétant le décret présidentiel n°10–236 du 07 Octobre 2010 portant réglementation des marchés publics. Jo № 04 du 26.01.2012 . URL: <http://www.mincommerce.gov.dz/ fichiers12/dec1223fr.pdf>
- ⁸ Code civil d'Algérie 2007 . URL: <http://www.joradp.dz/TRV/FCivil.pdf>
- ⁹ Ordonnance n 09-01 du 29 Rajab correspondant au 22 juillet 2009 portant loi de finances complémentaire pour 2009. *Ministère du commerce*. 2009. URL: <https://www.commerce.gov.dz/telecharger/reglementation/272/article>
- ¹⁰ Sarah B. Etude de la législation de l'investissement étranger en Algérie : la règle 51/49 / Benmahammed Sarah. *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives*. 2019. URL: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/744268>
- ¹¹ Guide investir en Algérie. Edition 2019. Algiers: Ellipse, 2019. 313 p.
- ¹² Code de commerce de la République Française– 2019. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=A1994DECEBE626509A10F2BEE7BDBD0E.tplgfr21s_1?cidTexte=LEGITEXT000005634379&dateTexte=20190919
- ¹³ Loi n° 15-20 du 18 Rabie El Aouel 1437 correspondant au 30 décembre 2015 modifiant et complétant l'ordonnance n° 75-59 du 26 septembre 1975 portant code de commerce. *Journal officiel de la République Algérienne Démocratique et Populaire*. 2015. № 71. P. 5.
- ¹⁴ Ordonnance n° 96-27 du 28 Rajab 1417 correspondant au 9 décembre 1996, modifiant et complétant l'ordonnance n° 75-59 du 20 Ramadhan 1395 correspondant au 26 septembre 1975 portant code de commerce. *Journal officiel de la République Algérienne Démocratique et Populaire*. 1996. № 77. P. 5.
- ¹⁵ Code des Marchés Publics. *Journal Officiel de la République Algérienne Démocratique et Populaire*. 2013. URL: <http://www.joradp.dz/TRV/FMPublics.pdf>
- ¹⁶ Décret présidentiel n° 10–236 du 7 octobre 2010 portant réglementation des marchés publics. JO N°58 du 07.10.2010. URL: <http://www.mincommerce.gov.dz/ fichiers10/dec10236fr.pdf>
- ¹⁷ Arrêté du 26 Moharram 1437 correspondant au 9 novembre 2015 définissant les conditions et les modalités d'ouverture et de fonctionnement des bureaux de liaison non commerciaux. *Journal officiel de la République Algérienne Démocratique et Populaire*. 2015. № 62. P. 8–10.
- ¹⁸ Loi n° 16-09 du 29 Chaoual 1437 correspondant au 3 août 2016 relative à la promotion de l'investissement. *Journal officiel de la République Algérienne Démocratique et Populaire*. 2016. № 46. P. 16–21.
- ¹⁹ Конвенція між Кабінетом Міністрів України і Урядом Алжирської Народної Демократичної Республіки про уникнення подвійного оподаткування доходів і майна та попередження податкових ухилень: прийнята 14 грудня 2002 р. № 012-004 (набрання чинності від 1 липня 2004 р.). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/012_004
- ²⁰ Fiscalité des entreprises étrangères. *Ministère de finance*. 2014. URL: <https://www.mfdgi.gov.dz/index.php/2014-05-20-13-16-11/2014-05-20-14-00-23/471-edsq>
- ²¹ Berbagui M. Algérie : fiscalité des établissements / Mehdi Berbagui. URL: <http://www.taxandlaw-dz.com/images/demo/news/Fiscalite%20des%20etablissements%20stables%20last%20version.pdf>

References:

- Trari Tani, M. (2007). *Droit commercial international*. Alger: Berti Editions [in French].
- Bakirat, A. (2011). *Mabadi Al-Kanun Al-tijari*. Al-Jazair: Diwanu al-matbuat al-jami'ia [in Arabic].
- Derder, L. (2009) *Mini-encyclopédie de droit algérien*. Alger: Berti Editions. [in French].
- Zerouati, A. (2010). *Al-Kanun al-khas al-jazairi elman wa amalan*. Aljazair: Jamiatu Al-Jazair [in Arabic].
- Code de commerce. (2007). Retrieved from <http://www.joradp.dz/TRV/FCom.pdf> [in French].
- Belloula, T. (2017). *Droit des sociétés*. Alger: Berti Editions [in French]
- Décret présidentiel n° 12-23 du 18 Janvier 2012 modifiant et complétant le décret présidentiel n°10-236 du 07 Octobre 2010 portant réglementation des marchés publics (2012). Retrieved from <http://www.mincommerce.gov.dz/ fichiers12/dec1223fr.pdf> [in French].
- Code civil d'Algérie 2007 (2007). Retrieved from <http://www.joradp.dz/TRV/FCivil.pdf> [in French].
- Ordonnance n 09-01 du 29 Rajab correspondant au 22 juillet 2009 portant loi de finances complémentaire pour 2009 (2009). Retrieved from <https://www.commerce.gov.dz/telecharger/reglementation/272/article> [in French].
- Sarah, B. (2019). Etude de la législation de l'investissement étranger en Algérie : la règle 51/49. *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives*. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/744268> [in French].
- Guide investir en Algérie*. (2019) Algiers: Ellipse [in French].
- Code de commerce de la République Française. (2019). Retrieved from https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=A1994DECEBE626509A10F2BEE7BDBD0E.tplgfr21s_1?cidTexte=LEGITEXT000005634379&dateTexte=20190919 [in French].
- Loi n° 15-20 du 18 Rabie El Aouel 1437 correspondant au 30 décembre 2015 modifiant et complétant l'ordonnance n° 75-59 du 26 septembre 1975 portant code de commerce. (2015) [in French].
- Ordonnance n° 96-27 du 28 Rajab 1417 correspondant au 9 décembre 1996, modifiant et complétant l'ordonnance n° 75-59 du 20 Ramadhan 1395 correspondant au 26 septembre 1975 portant code de commerce. (1996) [in French].
- Code des Marchés Publics. (2013) Retrieved from <http://www.joradp.dz/TRV/FMPublics.pdf> [in French].
- Décret présidentiel n° 10-236 du 7 octobre 2010 portant réglementation des marchés publics. (2010) Retrieved from <http://www.mincommerce.gov.dz/ fichiers10/dec10236fr.pdf> [in French].
- Arrêté du 26 Moharram 1437 correspondant au 9 novembre 2015 définissant les conditions et les modalités d'ouverture et de fonctionnement des bureaux de liaison non commerciaux. (2015) [in French].
- Loi n° 16-09 du 29 Chaoual 1437 correspondant au 3 août 2016 relative à la promotion de l'investissement. (2016) [in French].

Konventsia mizh Kabinetom Ministriv Ukrainy i Uriadom Alzhyrskoi Narodnoi Demokratychnoi Respubliki pro unyknennia podviinoho opodatkovannia dokhodiv i maina ta poperedzhennia podatkovykh ukhlyen. (2002). Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/012_004 [in Ukrainian].

Fiscalité des entreprises étrangères. (2014). Retrieved from <https://www.mfdgi.gov.dz/index.php/2014-05-20-13-16-11/2014-05-20-14-00-23/471-edsq> [in French].

Berbagui, M. (2018). Algérie: fiscalité des établissements stables Retrieved from <http://www.taxandlaw-dz.com/images/demo/news/Fiscalite%20des%20etablissements%20stables%20last%20version.pdf> [in French].

Резюме

Сеґеда І.С. Організаційно-правові форми підприємництва в Алжирі.

У статті досліджується законодавство Алжиру, яке регулює діяльність підприємницьких товариств, зокрема, з точки зору можливої заінтересованості українського бізнесу у виконанні проектів в АНДР.

Алжирським законодавством дозволяється діяльність таких організаційно-правових форм підприємницьких товариств: приватне підприємство з обмеженою відповідальністю, товариство з обмеженою відповідальністю, акціонерне товариство, повне товариство, просте командитне товариство, командитне акціонерне товариство, група, просте товариство, тимчасова група підприємств.

У статті охарактеризовано основні організаційно-правові форми, що користуються популярністю серед іноземців, які бажають здійснювати підприємницьку діяльність в Алжирі, надається їх правове обґрунтування та порівняння з українським і французьким законодавством.

Ключові слова: організаційно-правова форма, Алжир, товариство з обмеженою відповідальністю, постійне представництво, тимчасова група підприємств, акціонерне товариство, Комерційний кодекс.

Резюме

Сеґеда І.С. Организационно-правовые формы предпринимательства в Алжире.

В статье исследуется законодательство Алжира, регулирующего деятельность предпринимательских обществ, в частности, с точки зрения возможной заинтересованности украинского бизнеса в выполнении проектов в АНДР.

Алжирским законодательством разрешается деятельность таких организационно-правовых форм предпринимательских товариществ: частное предприятие с ограниченной ответственностью, общество с ограниченной ответственностью, акционерное общество, полное общество, простое командитное общество, командитное акционерное общество, группа, простое товарищество, временная группа предприятий.

В статье охарактеризованы основные организационно-правовые формы, которые пользуются популярностью среди иностранцев, желающих осуществлять предпринимательскую деятельность в Алжире, предоставляется их правовое обоснование и сравнение с украинским и французским законодательством.

Ключевые слова: организационно-правовая форма, Алжир, общество с ограниченной ответственностью, постоянное представительство, временная группа предприятий, акционерное общество, Коммерческий кодекс.

Summary

Ivan Sehed. Legal forms of business in Algeria.

The article deals with the legislation of Algeria governing legal forms of incorporation for entrepreneurial activities. The legal forms of entrepreneurial activities which can be useful for Ukrainian business in Algeria have been particularly emphasized.

Due to the recent tendency of rapid changing of foreign economic relations it is highly relevant to explore new business possibilities and new markets. Despite the fact that the Arab countries were considered as a traditional market for the former USSR states, Ukraine has also a lot of economic interests in this region. At the same time, modern conditions require new approaches and strategies in the competitive environment and technological progress.

Algerian company law has much in common with the French legislation because of historical reasons. At the same time, the Algerian legislation has been adapted for the local environment where the state sector dominates the economy. Algerian laws regulate the following legal forms of business incorporation: sole proprietorship limited liability company, limited liability company, joint stock company, general partnership, limited partnership with shares, limited partnership, undeclared partnership, group, joint venture, liaison office, branch, permanent establishment.

Today a foreign investment in Algeria can only be implemented through a partnership with the national resident shareholding that represents at least 51 % of the share capital. This provision of the Algerian legislation can be amended soon in order to attract more foreign investments into the country. Domestic ownership may include several partners. Therefore, at the moment a non-resident natural or legal person cannot register in Algeria certain forms of incorporation like a private limited liability company, branch etc.

If foreign companies are not yet ready for a close integration with their partners in Algeria it can be useful to start the cooperation through permanent establishment or temporary group of companies. A local shareholder is not required for the above-mentioned legal forms of business.

In future, it could be better to find a more stable form of incorporation such as registration of a limited liability company or a group. In this case it is necessary to have a reliable local partner (s) shareholding at least 51 %. This requirement of the Algerian legislation causes certain risks for foreign investors but there is a high possibility that it can be cancelled for nonstrategic sectors of economy in 2020. At the same time, the mentioned legal form allows to enjoy all the rights of the Algerian company, in particular, regarding the purchase of real estate, the implementation of import and distribution, participation in national tenders.

Key words: legal form of incorporation, Algeria, limited liability company, permanent establishment, temporary group of companies, joint-stock company, Code of Commerce.